

HYVINVOINTIKERTOMUS 2023

MARTTILAN KUNTA

Johdanto

Kunnan tulee edistää asukkaiden hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa. Terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:n mukaan kunnan on seurattava asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin.

Hyvinvoinnilla tarkoitetaan kokonaisvaltaista kuntalaisten ja alueen tarkastelua ja suunnittelua, missä kunnan ja alueen elinvoimaisuudella on tärkeä merkitys. Elinvoimaisuus puolestaan käsittää kaikki ne peruselementit, joille ihmisten elämä rakentuu. Näitä ovat mm. työ, asuminen, ympäristö ja turvallisuus. Terveydenhuoltolain säädös siis velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia. Tästä on johdettu käsite hyvinvointikertomus.

Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä raportoidaan valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle valmistellaan kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia.

Kunnan hyvinvointityöryhmänä on johtoryhmä ja hyvinvointikoordinaattori. Hyvinvointityöryhmä valmistelee kerran valtuustokaudessa laajan hyvinvointikertomuksen ja raportoi kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista valtuustolle vuosittain. Hyvinvointikoordinaattori vastaa käytännössä terveyden ja hyvinvoinnin koordinoinnista. Käytännön toteutuksesta ovat vastuussa kaikki kunnan toimijat ja työntekijät yhdessä kuntalaisten ja kolmannen sektorin kanssa.

Hyvinvointityöryhmä on valmistellut hyvinvointikertomuksen sisällön ja siihen kuuluvat indikaattorit. Indikaattoreiden perusteella on keskeiset painopisteet, joita käytetään toimenpiteiden tavoiteasettelussa. Painopisteet ovat keskeisempien toiminnan ja panostuksen kohteita.

Laajan hyvinvointikertomuksen sekä vuosittaisten raportointien tietoja hyödynnetään kunnan strategisessa toiminnassa, talouden ja toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa. Hyvinvointikertomuksella kuvataan marttilaisten hyvinvointia ja olosuhteita sekä siinä päätetään kehittämiskohteista kuntalaisten hyvinvoinnin parantamiseksi. Näitä tavoitteita päättäjät seuraavat ja reagoivat tarvittaessa niiden puolesta.

Kertomuksen vastuutaho ja laatijat

kunnanjohtaja Anne Ahtiainen
hallintojohtaja Heini Luoma
tekninen johtaja Kirsi Halkola
rehtori-sivistysjohtaja Satu Virtanen
elinkeinoasiantuntija Jaakko Salmi
kirjastonhoitaja Taina Jurttila-Nurminen
vapaa-aikapääällikkö Anniina Bergfors
hyvinvointikoordinaattori Tytti Kankaristo

OSA I PÄÄTTYVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Arjen sujuvuus

Asuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Ahtaasti asuvat lapsiasutokunnat (% kaikista asutokunnista) - Vuokra-asuntojen osuus asutokannasta - Kunnalta vuokra-asuntoa hakeneiden määrä/vuosi - Kunnan vuokra-asunnoissa asuvien määrä - Kunnan tonttivaranto
Väestön kehitys	<ul style="list-style-type: none"> - Asukasmäärän kehitys edelliseen vuoteen verrattuna - Muuttoliike kunnasta ja kuntaan muuttaneiden määrä - Syntyneiden määrä ja kuolleisuus - Vieraskielisten lukumäärä ja osuus - Väestön ikärakenne - Huoltosuhde - Eläkkeellä olevien määrä - Lapsiperheiden määrä
Työllisyys	<ul style="list-style-type: none"> - Työvoima - Työttömyysaste, erikseen pitkäaikaistyöttömien määrä, % työvoimasta ja nuorisotyöttömyys. - Perustoimeentulotukea saaneet 25-64 –vuotiaat
Koulutustaso	<ul style="list-style-type: none"> - Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneet 15 v. täyttäneistä, % - Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet, %
Talous ja elinvoima	<ul style="list-style-type: none"> - Verot - Vuosikate

Turvallisuus sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

Turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset - Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset - Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset - Tapaturmaindeksi - Huumausainerikokset - Liikenneonnettomuudet
Osallisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Toteutetut asiakaskyselyt - Vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuuston aktiivisuus - Kunnan myöntämät avustukset yhdistyksille ja järjestöille - Äänestysaktiivisuus vaaleissa - Nuorisotalon kävijämäärä - Kirjaston lainauskerrat - Kulttuuritapahtumat - Kansalaisopiston kurssit - Kuntalaiskahvit

Terveellisten elintapojen edistäminen

Terveys ja hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> - Sairastavuusindeksi - Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet - Tuntee itsensä yksinäiseksi
Päihteet	<ul style="list-style-type: none"> - Tupakoi päivittäin - Käyttää alkoholia viikoittain
Liikunta	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastaa liikuntaa liian vähän viikossa - Ylipaino - Move-mittaukset - Liikuntapaikkojen määrä kunnassa - Ryhmien määrä kunnassa/vuosi

2 Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi

2.1 Arjen sujuvuus

2.1.1 Asuminen

Marttilassa asuminen on pien- ja rivitalovaltaista. Niiden osuus asuntokannasta on noin 94 % (koko maa 38,2 %). Vuokra-asunnoissa asuu asuntokunnista 16,4 % (koko maa 35,2 %). Kunnalla on 77 vuokra-asuntoa. Vuokra-asuntojen käyttöaste on ollut hyvä. Pulaa on ollut etenkin isoista perheasunnoista ja yksiöistä. Vuonna 2022 kunnan vuokra-asuntoihin tuli 20 hakemusta.

Yksi asumisen laatuun vaikuttava tekijä on asunnon koko suhteessa huoneiston asukkaiden määrään. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 asunnon keskimääräinen pinta-ala/henkilö oli Marttilassa 50,9 m², mikä on korkeampi moniin maakunnan kuntiin ja koko maahan verrattuna.

Vuonna 2022 asuntokuntien lukumäärä kunnassa oli 970, joista ahtaasti asuvia oli 8,6 %. Lapsiasuntokuntia oli 196 ja niistä ahtaasti asuvia 29,6 %, mikä on keskitasoa maakunnan muihin kuntiin verrattuna. Asuntokunnista yhden henkilön talouksia oli 42,8 %, kahden henkilön talouksia 33,7 %, kolmen henkilön talouksia 10,2 % ja vähintään neljän henkilön talouksia 13,3 %.

Kunnan taajama-aste on noin 46,2 % (koko maassa on noin 86,7 %). Maaseutumainen ympäristö tarjoaa luonnonläheisyyttä, omaa tilaa ja rauhallisuutta. Marttilan kunnassa vahvuutena on luonnonläheisyys sekä erittäin monipuoliset liikuntapaikat. Harvaan asutulla maaseudulla ongelmaksi voidaan kokea palvelujen ja joukkoliikennedyteyksen puuttuminen. Kunta tukee joukkoliikennettä Salon ja Turun suuntaan.

Kunnassa on tällä hetkellä myytäviä omakotitontteja yhteensä 46 kappaletta. Kaikki sijaitsevat lähellä palveluita. Uusin asuntoalue Tervaskannonmäki sijaitsee koulun, päiväkodin ja liikuntatilojen välittömässä läheisyydessä. Marttilassa omakotitonttien hinnat ovat hyvin edulliset ja tontit reilun kokoisia.

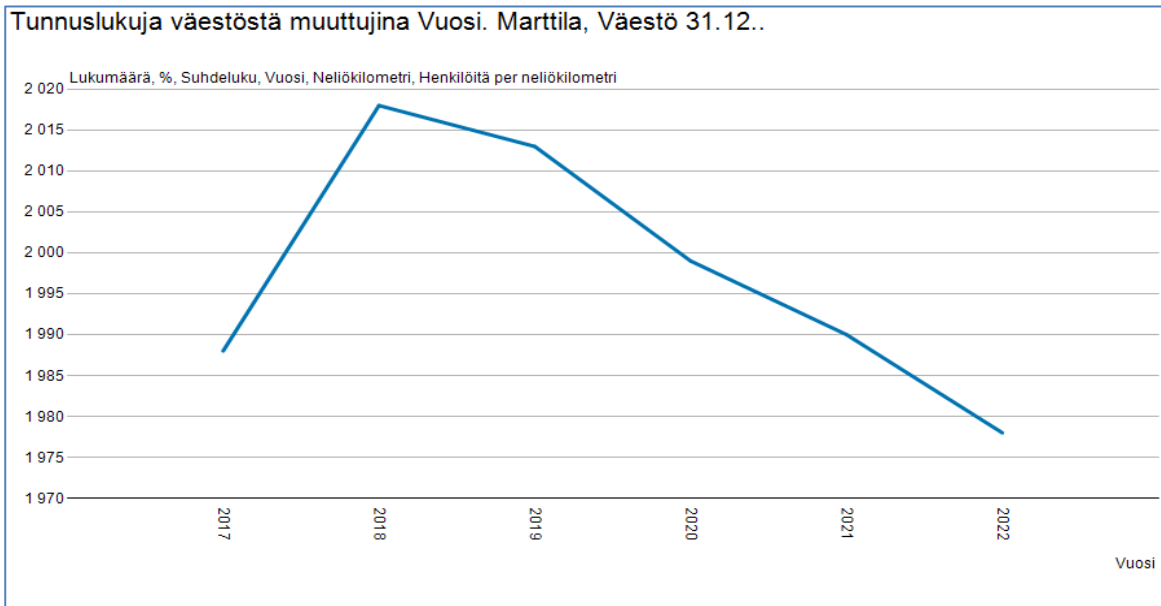
2.1.2 Väestön kehitys

Marttilan kunnan väkiluku oli vuoden 2022 lopussa 1990, muutos edelliseen vuoteen -0,50 %. Väkiluku on laskenut viime vuosina. Vuonna 2022 nettomuuttoliike oli +8 ja luonnollinen väestömuutos -20 (syntyneitä 17, kuolleita 37). Väestön keski-ikä oli 46,4 vuotta. 65 vuotta täyttäneiden osuus oli 28,8 % (maan keskiarvo 23,3 %). Alle 15-vuotiaiden osuus oli 16,2 (koko maa 15,1 %).

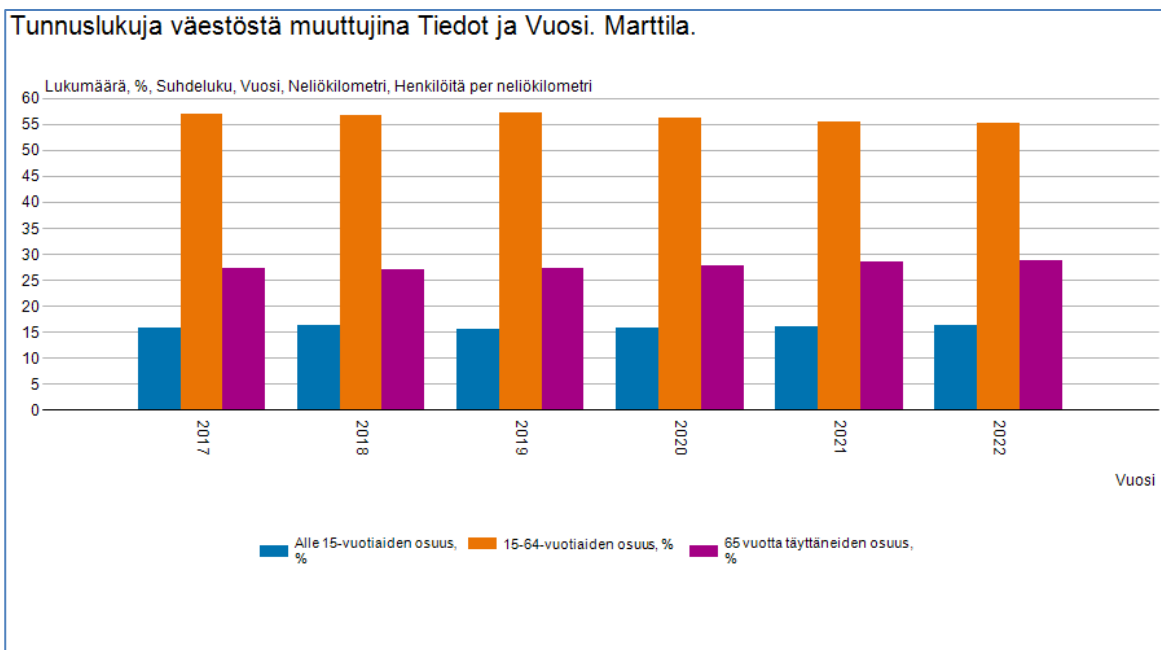
Taloudellinen huoltosuhde on 143,3 (koko maa 133,4 v. 2021). Luku kuvaa, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Taloudellinen huoltosuhde on vuodesta 2016 kehittynyt parempaan suuntaan. Eläkkeellä olevien osuus kunnan väestöstä on 31,9 % (vuoden 2021 tilasto). Väestön ikääntyminen heikentää kuitenkin tulevaisuudessa huoltosuhdetta, mikä tuo haasteita elinvoimaisuuden säilymiseen.

Kunnan väestöstä ulkomaan kansalaisten osuus on suhteellisen pieni. Osuus oli 2,5 % vuonna 2022 (koko maassa 5,8 %). Ulkomaan kansalaisten osuus kunnassa on noussut lievästi, nousua on ollut viimeisen viiden vuoden aikana 0,7 %.

Väkiluvun kehitys 2017–2022, Tilastokeskus

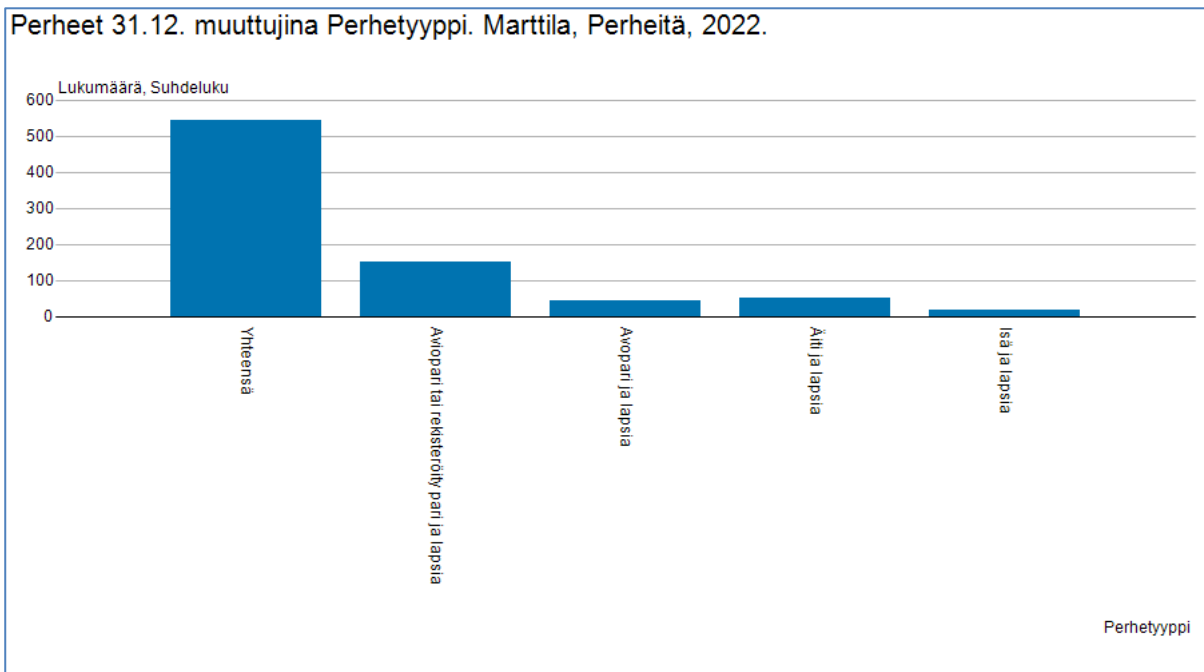
Väestön ikärakenne 2017–2022, Tilastokeskus

Eri väestöryhmien suhteellisissa määrissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia viimeisen viiden vuoden aikana.

Vuonna 2022 kunnassa asui lapsiperheitä yhteensä 194. Lapsiperheiden koko oli keskimäärin 3,80 henkilöä.

Kunnassa asuvat lapsiperheet perhetyypin mukaan vuonna 2022, Tilastokeskus

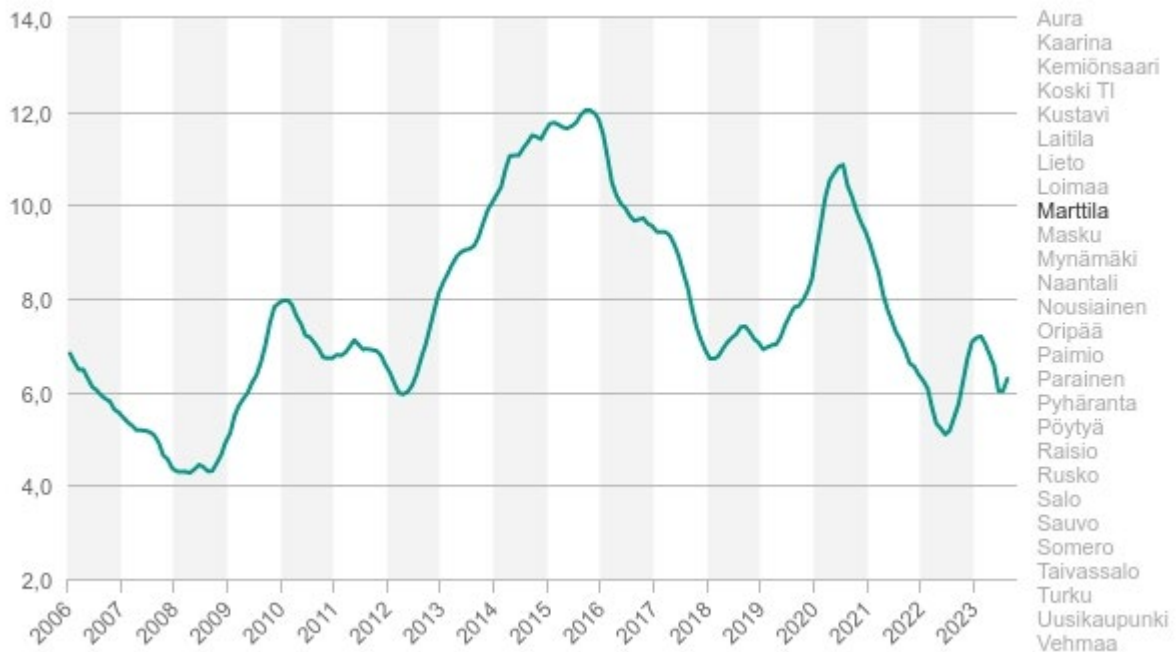
2.1.3 Työllisyys

Kunnassa asuvan työvoiman määrä oli viimeisimmän tilaston mukaan (v. 2021) 818. Kunnan alueella olevien työpaikkojen määrä oli 477. Niistä alkutuotannon työpaikkojen osuus oli 17,2 %, jalostuksen 22,9 % ja palvelualan 58,1 %. Työpaikkaomavaraisuus oli 59 %. Työvoimasta oman kunnan alueella työssäkäyviä oli 36 % ja kunnan ulkopuolella 64 %. Työssäkäynti Marttilasta muualle suuntautuu pääasiassa Turkuun ja sen lähialueille. Kunta työllistää noin 60 henkilöä vuodessa ja on yhdessä hyvinvointialueen paikkakunnan suurin työnantaja.

Työttömyysaste oli elokuun 2023 lopussa 6,6 % (58 henkilöä). Alle 25-vuotiaita työttömiä oli alle 10 ja pitkäaikaistyöttömiä 23. Kunta työllistää pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia kunnan eri työyksiköihin. Kuntouttava työtoiminta ja työpajatoiminta ovat siirtyneet Varhan alaisuuteen. Kesäisin kunta on palkannut nuoria kesätöihin neljän viikon ajaksi/nuori. Yleensä kunta on pystynyt ottamaan kesätyöhön kaikki hakijat (vuonna 2023 noin 20).

Kunta on mukana työllisyyden kuntakokeilussa yhdessä Salon kaupungin ja Kosken TI kunnan kanssa. Työllisyyden kuntakokeilu päättyy vuoden 2024 lopussa. Vuoden 2025 alussa TE-palvelut siirtyvät Salon työllisyysalueelle, johon kuuluvat Salon lisäksi Somero, Koski TI ja Marttila.

Työttömyysasteen trendin kehitys kunnittain (% , valitse kunta oikeasta reunasta)

2.1.4 Koulutustaso

Koulutusasteella on todettu olevan merkitystä elintapoihin, sairastavuuteen ja yleiseen tyytyväisyyteen. Ongelmat terveydessä ja hyvinvoinnissa sekä niiden määrittäjissä ovat huomattavasti yleisempiä vähän koulutetuilla korkeammin koulutettuihin verrattuna. Koulutus on sosioekonomisen aseman osoittimena siinä mielessä ensisijainen, että se hankitaan jo nuoruudessa eikä se tavallisesti muutu paljoa elämänkaaren aikana. Matala koulutus tai sosiaalinen asema ei ole kuitenkaan yksinään selitys terveyserojen olemassaololle.

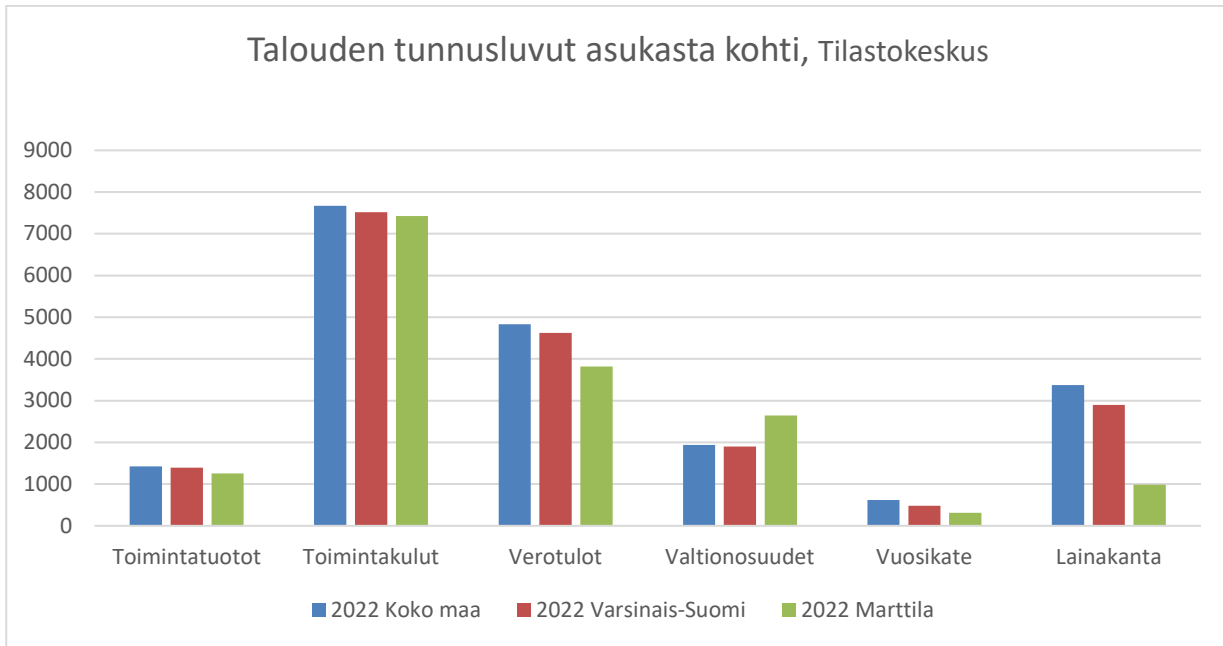
Marttilan kunnan väestö on koko maan keskiarvoon verrattuna vähemmän koulutettua. Vuonna 2021 vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneita 15 vuotta täyttäneistä oli 69,6 % (koko maa 74,6 %) ja korkea-asteen suorittaneita 23,2 % (koko maa 33 %).

2.1.5 Talous ja elinvoima

Marttilan kunnan talous on suhteellisen hyvä, vaikka talouden liikkumavara onkin heikentynyt viime vuosina. Erityisesti valtionosuuksiin kohdistuneet leikkaukset ovat heikentäneet tulopohjaa. Vuoden 2023 tullut sote-muutos on vaikuttanut merkittävästi kunnan organisaatioon ja talouteen. Valtionosuudet ovat vuonna 2023 kunnan tuloista noin 25 %, mikä on korkeampi moniin lähikuntiin ja koko maahan verrattuna.

Verotulojen osuus kunnan tuloista on noin 56 %. Verotettavat tulot asukasta kohden olivat noin 15.000 €, mikä on selkeästi maan keskiarvoa pienempi. Kunnallisveroprosentti on 8,11. Loimaan seutukunnan keskiarvo on 8,28, Varsinais-Suomen keskiarvo 8,15 ja koko maan 8,50. Marttilan efektiivinen veroaste on 5,69 % johtuen suurista kunnallisverovähennysten määrästä.

Vuosikate oli vuonna 2022 311 €/asukas, mikä oli useita lähikuntia korkeammalla tasolla. Myös kunnan lainakanta (987 €/asukas) on alhainen. Koko maan lainakanta oli viime vuonna 3 385 €/asukas.

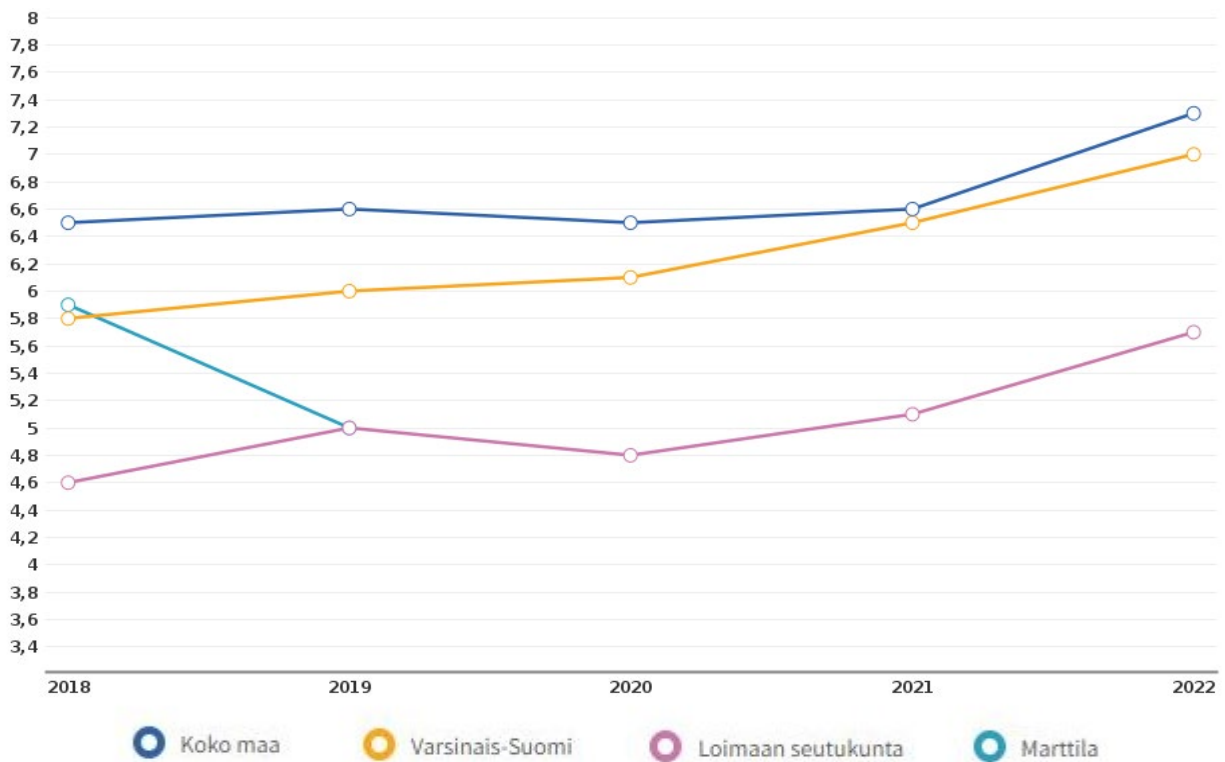
2.2 Turvallisuuden sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

2.2.1 Turvallisuus

Marttilan kunnan alueella poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikoksien määrä / 1 000 asukasta on noudattanut vuoteen 2019 asti Varsinais-Suomen ja Loimaan seutukunnan kehitystä, mutta vuoden 2019 jälkeen Marttilasta ei ole tullut poliisin tietoon ks. rikoksia tai tilastoinnissa on tapahtunut muuta muutosta. Toki on mahdollista, että kyseisellä tarkasteluvälillä ei ole tilastoitavaa, kun otetaan huomioon pienen asukasmäärän vaikutus lukuihin. Loimaan seutukunnan kehitys noudattelee Varsinais-Suomen ja kokomaan kehitystä.

Huumausainerikoksia Marttilan alueella on ei tilastojen mukaan ollut tarkasteluvälillä. Huumausainerikoksien määrä on vähentynyt Loimaan seutukunnalla ja Varsinais-Suomessa kasvanut. Huumausainerikos-indikaattori on kuitenkin osittain riippuvainen viranomaisten aktiivisuudesta, sillä etenkin huumausaineenkäyttörikoksia jää myös kirjaamatta.

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset 2018–2022 / 1 000 asukasta, SotkaNet

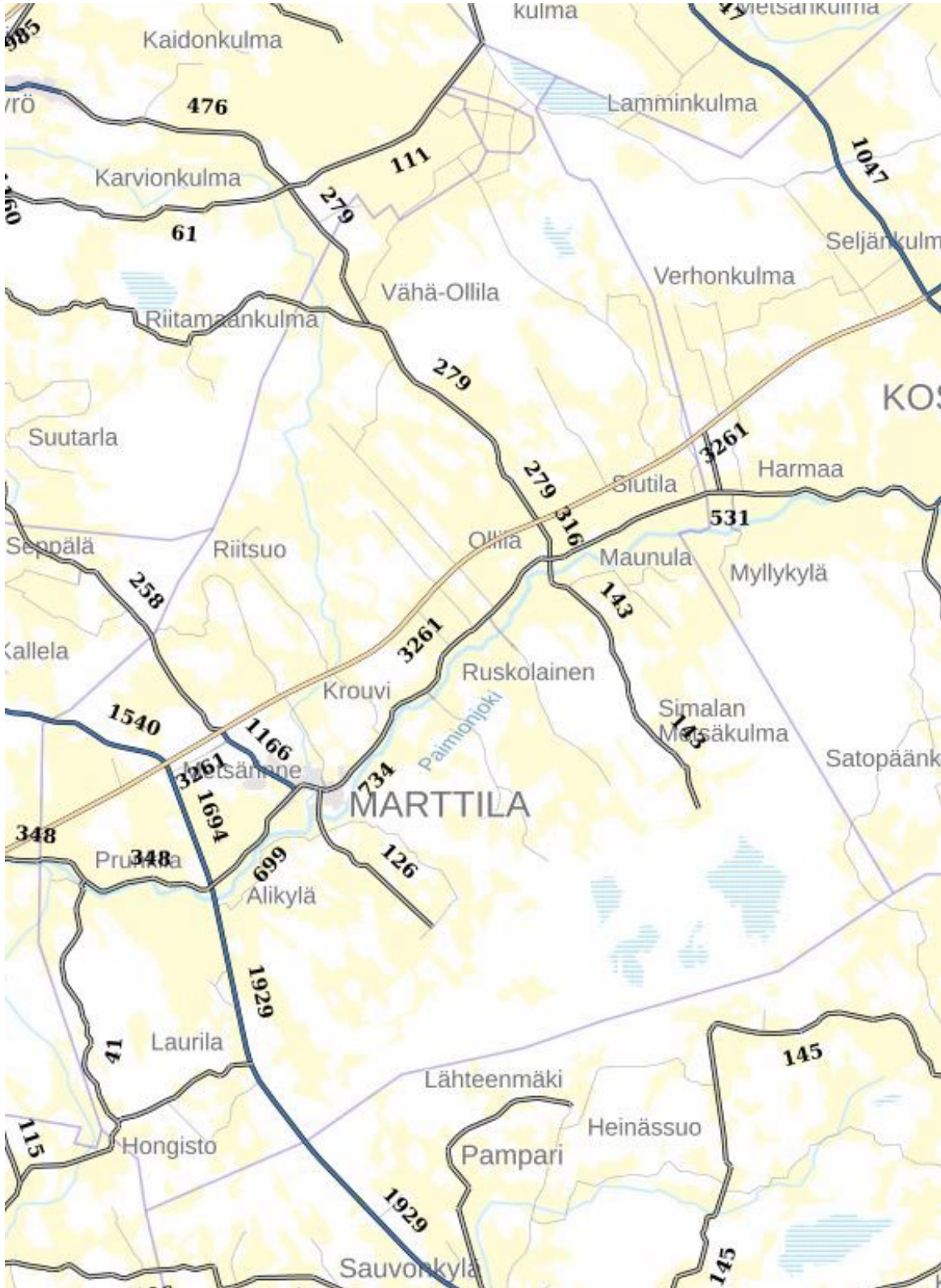

Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset / 1 000 asukasta 2018–2022, SotkaNet

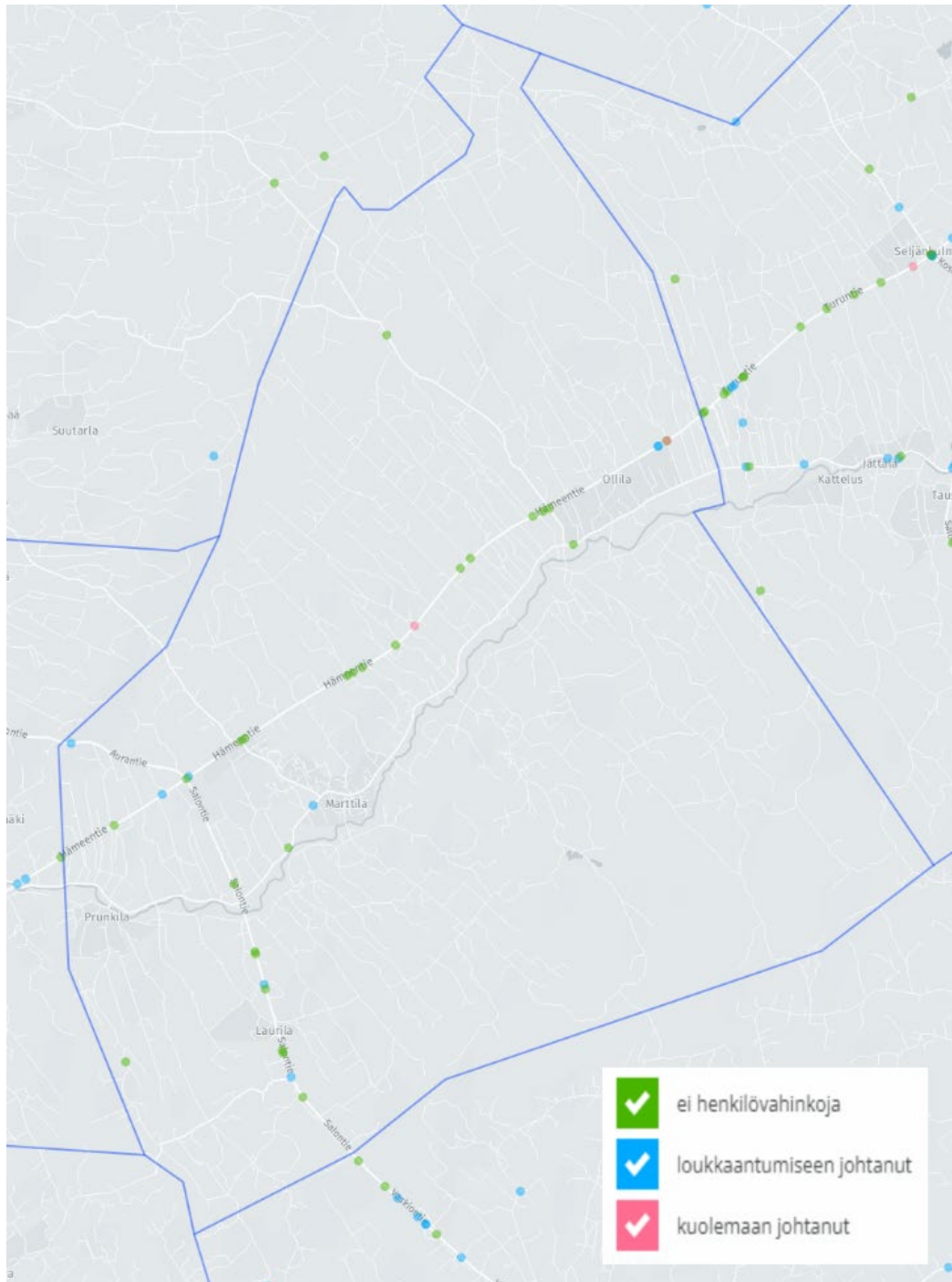
Marttilan kunnassa suurin osa liikenteestä muodostuu läpikulkuliikenteestä. Liikennemäärä 10-tiellä on 3261 ajoneuvoa/vrk (vuonna 2020 3379 kpl/vrk) ja Salo – Aura välillä 1540–1929 ajoneuvoa/vrk (vuonna 2020 1721–2226 kpl/vrk), kun taas merkittävimällä keskustan läpi kulkevalla Härkätiellä liikennemäärä on keskustan kohdalla suurimmillaan 734 ajoneuvoa/vrk (vuonna 2020 870 kpl/vrk).

Liikennemäärät 2022, Väylävirasto

Tieliikenneonnettomuuksien määrä vähäliikenteisillä teillä on vähäinen (35 kpl), onnettomuuksien keskittyessä vilkkaammin liikennöidyille väylille, tarkasteluvälille osuu kuitenkin kaksi kuolemaan johtanutta onnettomuutta. Suurin osa onnettomuuksista tarkasteluvälillä on yksittäisonnettomuuksia eli onnettomuuksia, joissa ei ole toista osapuolta.

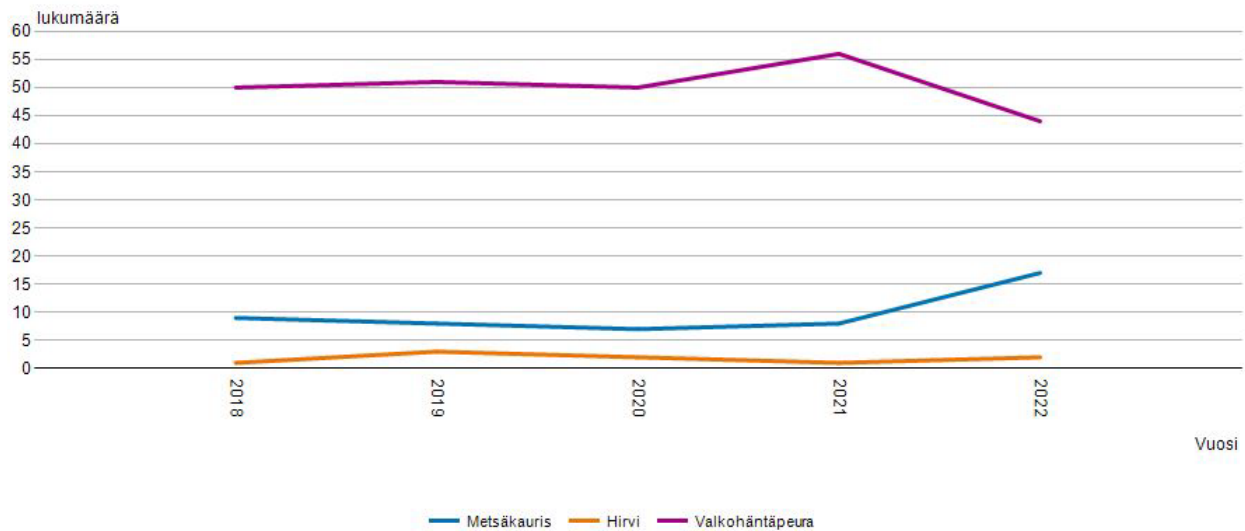
Tieliikenneonnettomuudet kartalla 2018–2022, Poliisi/Ramboll

Vuoden 2016 jälkeen riistaonnettomuuksista ainoastaan henkilövahinkoja aiheuttaneet onnettomuudet kirjataan poliisin rekisteriin. Riistaonnettomuudet-tilasto tuotetaan Tilastokeskuksessa kokeellisena tilastona, koska Tilastokeskus haluaa toistaiseksi erottaa virallisen tieliikenneonnettomuustilaston tiedot ja Riistaonnettomuudet-tilaston tiedot toisistaan.

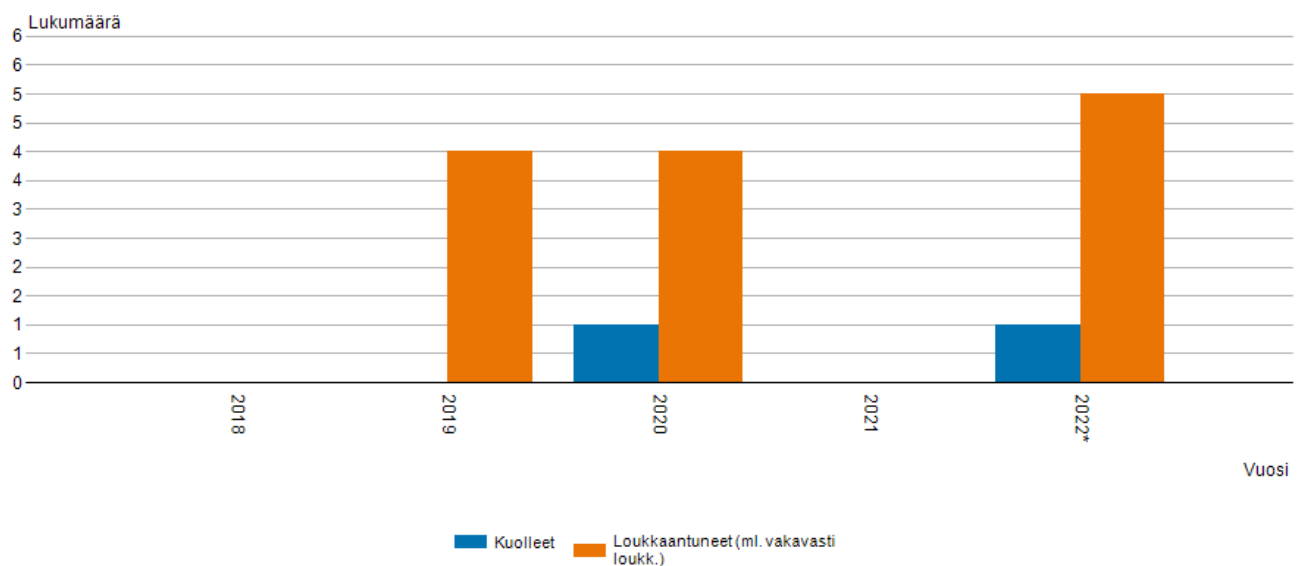
Marttilassa riistaonnettomuuksia vuonna 2022 oli yhteensä 63 kpl, joista eniten (44 kpl) valkohäntäpeuran ja ajoneuvon törmäyksissä, toiseksi eniten (17 kpl) metsäkauriin kanssa ja vain 2 kpl hirven kanssa. Marttilassa riistaonnettomuuksia vuonna 2021 oli yhteensä 65 kpl ja 2020 59 kpl. Vaarallisinta aikaa riistaonnettomuuksien osalta oli koko maan tasolla marraskuu, jolloin kirjattiin kaikkiaan 2 275 riistaonnettomuutta, joka on noin kuudesosa kaikista tapauksista. Alueellisesti tarkastellen suurin osa riistaonnettomuuksista tapahtui vuonna 2022 Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla. Riistaonnettomuuksien määrä lisääntyi eniten Varsinais-Suomessa, Kymenlaaksossa ja Kanta-Hämeessä.

Riistaonnettomuudet eläinlajeittain Marttilassa 2018–2022, Tilastokeskus/Kokeelliset tilastot

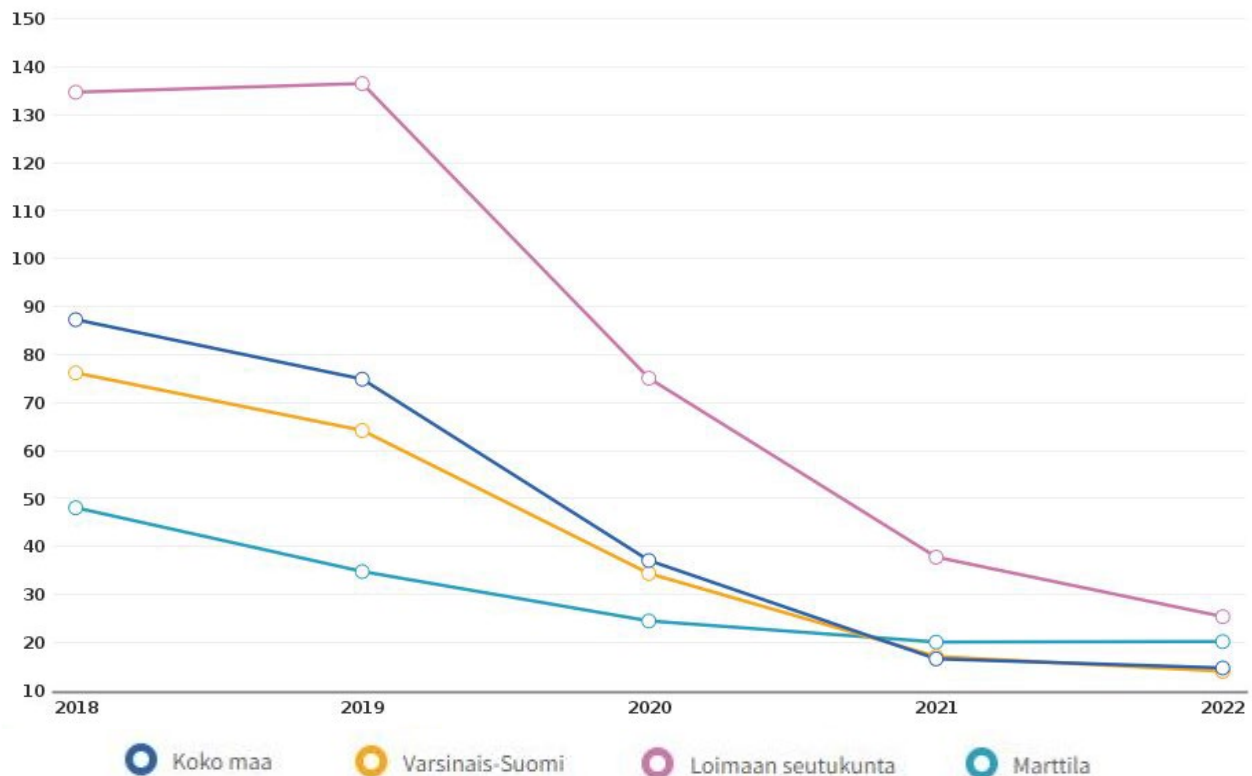
Marttilan kunnan alueella tieliikenneonnettomuuksissa kuolleiden ja loukkaantuneiden määrä on laskenut vuoteen 2018 asti, mutta vuonna 2020 ja 2022 tapahtui yksi kuolemaan johtanut onnettomuus yhdeksän nollavuoden jälkeen. Keskiarvo välillä 2017–2021 oli kolme loukkaantumiseen johtanutta onnettomuutta vuosittain.

Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet Marttilassa, onnettomuudet yhteensä 2018-2022, Tilastokeskus

Marttilan kunnan alueella liikenneturvallisuuden vaarantamisien ja liikennerikkomusten määrä noudattelee Varsinais-Suomen kehitystä ja on laskusuunnassa viime vuosina kuten koko maassa. Keskiarvo poliisin tietoon tulleista liikenneturvallisuuden vaarantamisista ja liikennerikkomuksista on vuosille 2021–2022 20 kpl / 100 asukasta.

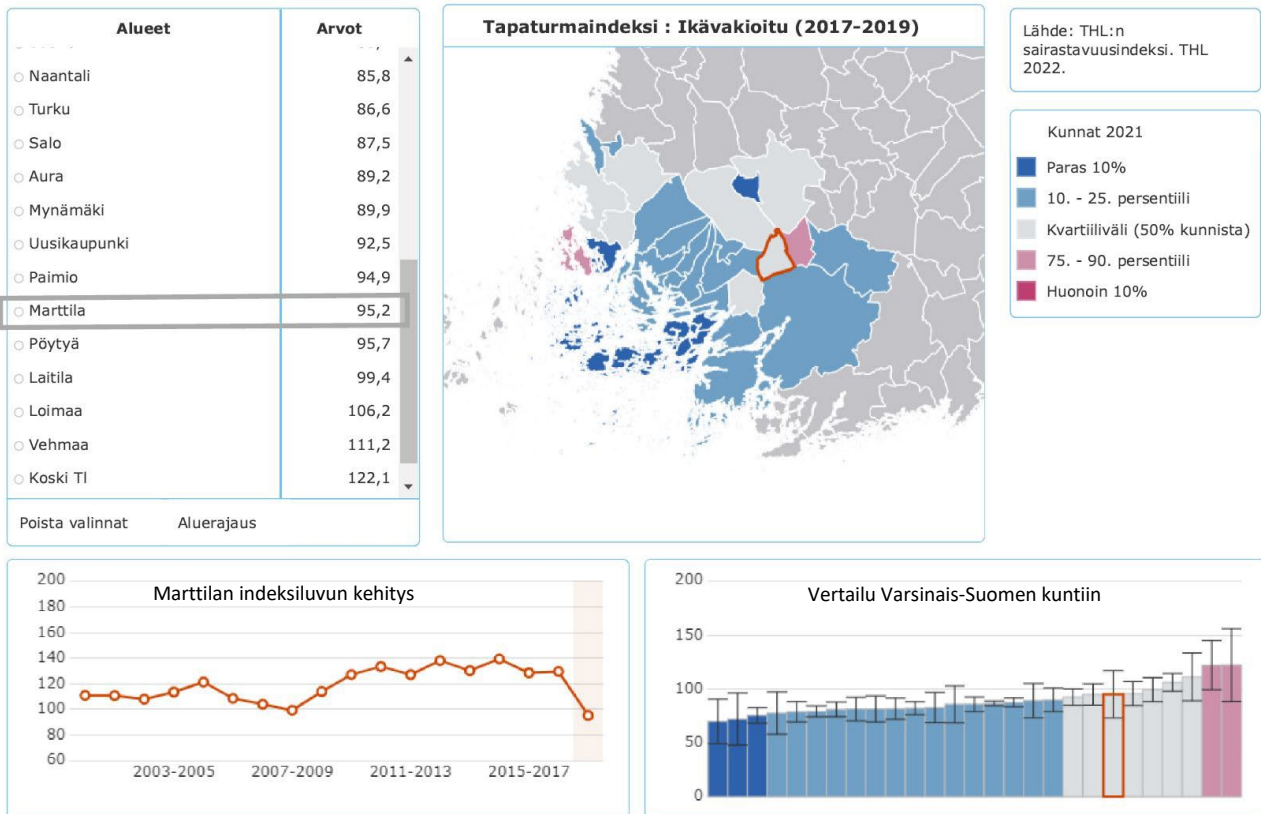
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1 000 asukasta 2018-2022, SotkaNet

Tapaturmaindeksi kuvaa tapaturmien takia sairaalahoitossa olleiden osuutta 15–79-vuotiaasta väestöstä. Eri tapaturmien yleisyys on erilainen eri ikäryhmissä, jolloin alueen ikärakenne vaikuttaa sairastavuuden tasoon. Indeksiluku on parempi mitä pienempi se on. Ikävakioitu indeksi kuvaa sitä osaa alueiden välisistä eroista, joka ei johdu ikärakenteiden erilaisuudesta. Marttilan ikävakioitu indeksiluvun keskiarvo 2017–2019 on 95,2 ollen laskusuunnassa ja vuoden 2019 luku on 73,2. Marttilan tapaturmaindeksi on ollut Varsinais-Suomen tasoa keskiarvo tasoa korkeampi, mutta kääntynyt nyt laskuun.

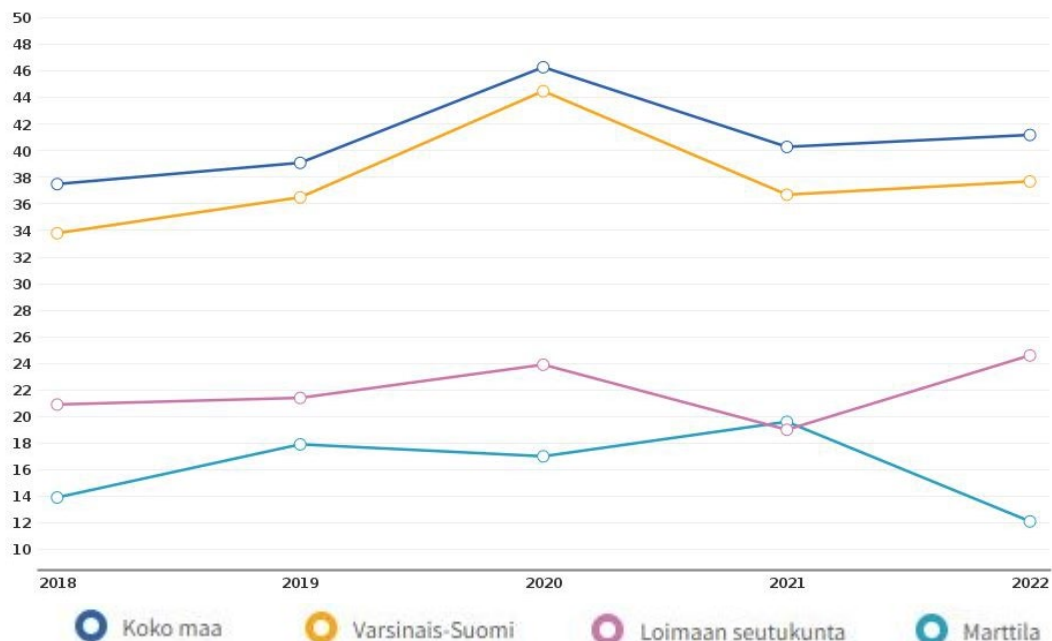
Ikävakioimaton indeksi puolestaan heijastaa paremmin alueen tapaturmista johtuvaa sairastavuustaakkaa ja muuta haittaa, ja esimerkiksi sen aiheuttamaa palvelujen tarvetta verrattuna koko maan tasoon, Marttilan ikävakioimaton indeksiluku on 101,6 ja se noudattelee muutokseltaan ikävakioitua ja on kvartaalivälillä (50 % kunnista) samoin kuin ikävakioitu indeksi.

Tapaturmaindeksi, ikävakioitus 2017-2019, THL:n sairastavuusindeksi

Marttilan kunnan alueella poliisin tietoon tulleet omaisuusrikoksien määrä / 1 000 asukasta on noudattanut Varsinais-Suomen maakunnan kehitystä, mutta ollen merkittävästi alemmalla tasolla. Vuoteen 2021 jatkunut loiva nousu on kääntynyt laskuun 2022. Näihin rikoksiin luetaan sellaiset omaisuusrikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko, rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Omaisuusrikoksia ovat mm. varkaudet, ryöstöt, petokset ja maksuvälinepetokset.

Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta 2018–2022, SotkaNet

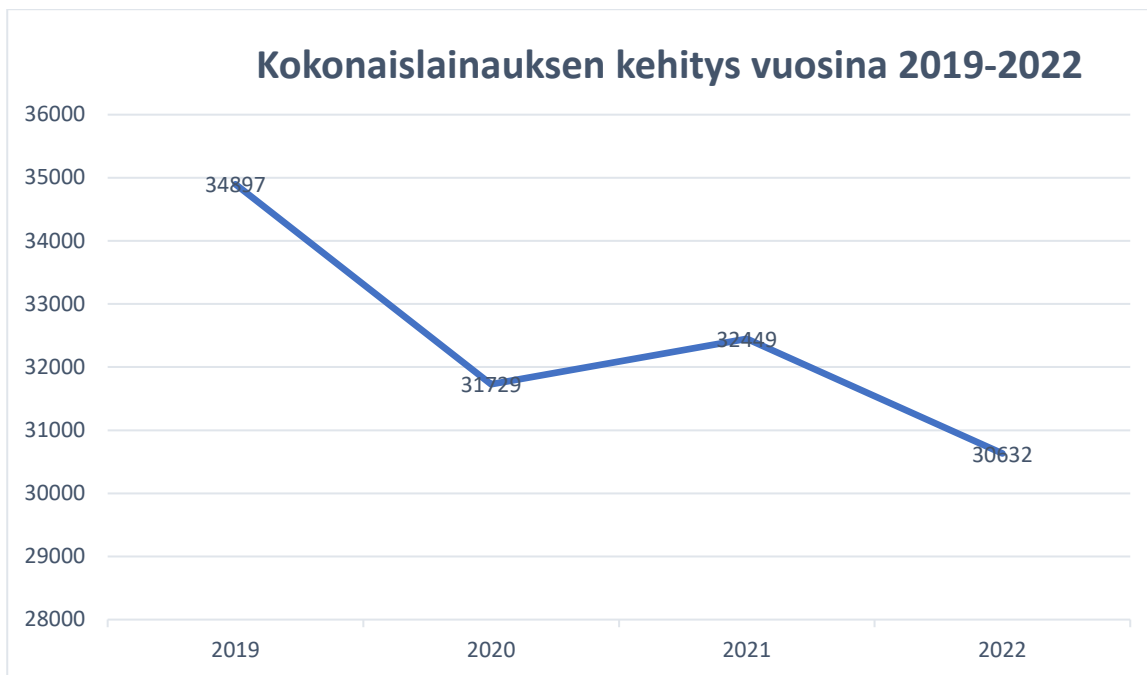
2.2.2 Osallisuus

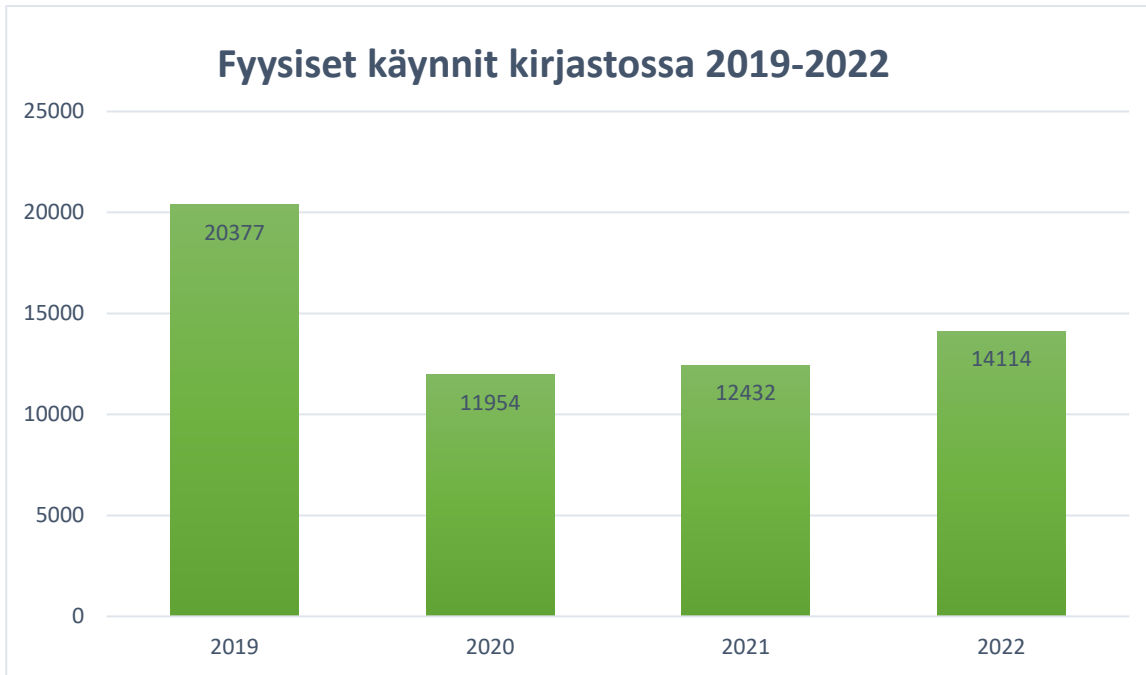
2.2.2.1 Kirjasto ja kulttuuripalvelut

Marttilan kirjasto- ja kulttuuripalvelut tavoittivat palveluillaan ja tapahtumillaan lähes kaikki asukkaat. Kirjasto- ja kulttuuripalveluilla on merkittävä rooli kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäjänä sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukijana. Kirjasto palvelee asiakkaitaan monipuolisesti. Se tarjoaa ajanmukaisia kirjasto- ja tietopalveluja, edistää asiakkaiden omaehtoista opiskelua sekä tarjoaa virikkeellistä vapaa-aikaa mm. maksuttomien tapahtumien muodossa. Kirjasto on kuntalaisten matalan kysymyksen kohtaamispaikka, jonne on helppo tulla lainaamaan aineistoa ja erilaisiin tapahtumiin, joita kirjastossa järjestetään. Kirjaston säännöllisiä tapahtumia ovat satutunnit, lukupiiri, yhteislauuillat, erilaiset luennot ja musiikkitapahtumat sekä kirjallisuusmatineat. Kirjastoon tullaan myös lukemaan lehtiä ja tapaamaan tuttuja, juttelemaan ja opiskelemaan. Kirjasto auttaa myös lisäämään tietoisuutta ympäristön ja yhteiskunnan muutoksista sekä opastaa digitaidoissa.

Yhteistyö eri sidosryhmien kanssa on aktiivista ja sen myötä kirjasto- ja kulttuuripalveluissa otetaan huomioon eri ikäryhmien toiveet ja tarpeet.

Marttilalaiset ovat ahkeria kirjastopalvelujen käyttäjiä. Koronan myötä lainausluvut ja fyysiset käynnit vähenivät, eikä vielä ole saavutettu koronaa edeltävien vuosien tunnuslukuja. Koronan aikana otettiin käyttöön mm. kirjakassipalvelu, joka on käytössä edelleen. Vuonna 2022 kokonaislainaus asukasta kohden oli 15,39 (koko maan keskiarvo 14,58), fyysisiä käyntejä oli 7,04/asukas (koko maan keskiarvo 7,44).

Tapahtumiin osallistuminen on aktiivista. Vuonna 2022 järjestettiin 45 tapahtumaa ja niihin osallistui yhteensä 1911 henkilöä. Toimivasta ja ajanmukaisesta kirjastosta on muodostunut erilaisten tapahtumien keskus. Monipuolinen tapahtumatarjonta on tuonut hyvinvointia, niin tiedonjakamisen kuin kulttuurielämysten muodossa.

Tärkeä osa hyvinvointia on kokemus osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Monipuoliset, maksuttomat kirjasto- ja kulttuuripalvelut lähellä toteutettuna ja lähelle tuotuna edistävät näiden kokemusten syntymistä ja edistävät paikallisen identiteetin vahvistamista.

2.2.2.2 Nuorisopalvelut

Marttilan kunnan nuorisopalvelut tukevat alueen nuorten hyvinvointia. Nuorisopalvelut tuottavat monipuolisia toimintamahdollisuuksia sekä tukevat kasvavaa nuorta elämän eri tilanteissa. Pääasiallisena tehtävänä on yhteisöllisyyden lisääminen, sosiaalinen vahvistaminen, osallistaminen, elämäntapojen tukeminen sekä läsnäolo ja kohtaaminen.

Nuorisopalvelut tekevät alueellista yhteistyötä ja ovat mukana nuoristyön kehittämisessä monialaisissa verkostoissa seutukunnallisesti sekä tiiviimmin Kosken TI kanssa. Kunnan muut toimialat ja alueen yhdistykset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Kosken ja Marttilan alueellista yhteistyötä ja koulunuorisotyötä on vuosina 2021–2023 kehitetty hankkeilla yhteisen hanketyöntekijän toimesta. Etsivä nuorisotyö järjestetään seutukunnallisen yhteistyön kautta. Etsivä nuorisotyö auttaa alle 29-vuotiata nuoria elämäntapojen asioissa.

Marttilassa on nuorisotalo Huvila, joka on avoinna kolmena iltana viikossa. Matalan kynnyksen avoimien ovien toiminta järjestetään erikseen 3.–6. luokkalaisille sekä 7. luokkalaisille ja sitä vanhemmille nuorille. Vuonna 2022 Marttilan nuorisotalolla oli käyntikertoja 1340. Nuorisopalvelut järjestävät myös erilaisia retkiä, tapahtumia, kerhoja ja leirejä.

2.2.2.3 Liikuntapalvelut

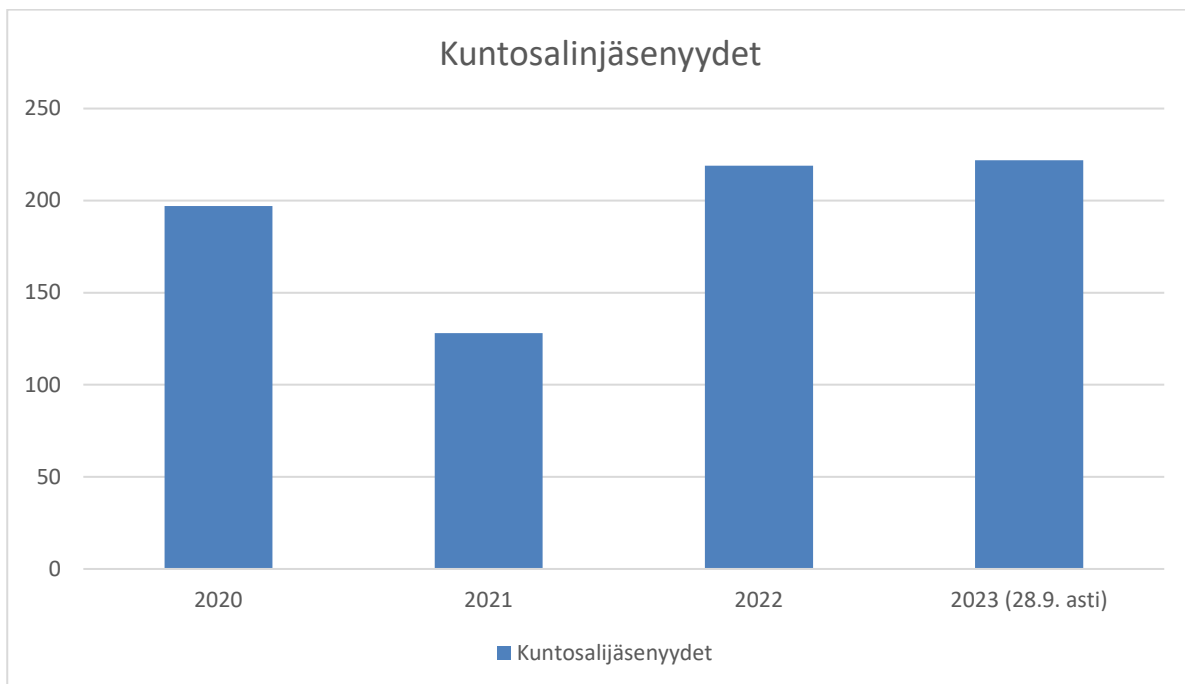
Liikuntapalvelut edistävät kuntalaisten liikuntamahdollisuuksia ja liikunnallista elämäntapaa. Kunnan toimivat ja kattavat liikuntapaikat ovat keskeinen osa paikallista hyvinvointia sekä kunnan vetovoimaisuutta.

Liikuntapalvelut tuottavat terveyttä edistäviä liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioon ottaen. Tärkeää on toimintaedellytysten luonti kunnassa toimiville seuroille, muille liikuntaa harjoittaville tahoille sekä tehdä yhteistyötä näiden toimijoiden kanssa. Liikuntapalvelut tukevat paikallisia seuroja ja menestyneitä kilpailijoita.

Martintalon sali toimii keskeisenä paikkana ryhmäliikunnan, seuratoiminnan ja koulun liikuntatuntien harjoittamiseen. Liikuntapalvelut mahdollistavat kuntalaisille myös edullisesti kuntosalin ja Palaisten saunan yleisövuorot sekä kesäisin maksutta liikennepuiston käytön. Liikennepuiston kävijämäärä on ollut vuosittain 2500 - 3000. Liikennepuisto on aktiivisesti varhaiskasvatusryhmien sekä muiden vierailevien ryhmien käytössä. Heinäkuussa 2023 liikennepuiston yhteyteen avattiin myös minigolfrata, yhdessä kuukaudessa mailojen lainaajia oli 212. Muita kunnan liikuntapaikkoja ja -alueita ovat: Palaisten uimaranta, yleisurheilukenttä, frisbeegolfrata, jalkapallokentät, koripallokenttä, tenniskentät, skeittipuisto, kuntorata/latu, kuntoportaat, beach volley-kenttä ja jääkiekkorata/hiekkakenttä. Nämä liikuntapaikat muodostavat kuntaan ajankohtaisen, kattavan ja toimivan liikuntaympäristöjen kokonaisuuden. Luontoliikuntaa täydentää Heikolan kyläseuran ja Auranmaan Latu ja Polku ry:n ylläpitämä Marttilan Korven eräreitistö.

Kevään 2023 ryhmäliikuntoihin osallistui 95 osallistujaa. Vuoden 2022 liikuntakyselyssä kysyttiin tyytyväisyyttä ryhmäliikuntatunteihin (asteikolla 1-10) ja vastausten keskiarvo oli 9 (53 vastausta). Kuntosalin käyttäjien jäsenmäärät ovat lisääntyneet. Osa kävijöistä on naapurikunnista.

Kuntosalin maksetut kuntosalijäsenyydet vuosittain. Taulukko ei sisällä kunnan työntekijöitä, joille kunta tarjoaa ilmaisen jäsenyyden. Vuoden 2023 kohdalla näkyy jäsenyydet, jotka ostettu ennen 28.9.2023.

Kuntalaisten aktivointia toteutetaan osaksi yhteistyöverkoston kehittämisen ja ylläpidon kautta. Urheiluseuroista merkittävimpana liikuttajana toimii Marttilan Murto, joka tarjoaa paikkakunnalla monipuolista harrastetoimintaa. Marttilan Murrossa on noin 450 jäsentä. Pääurheilumuotona seuralla ovat jalkapallo, yleisurheilu, frisbeegolf, hiihto ja matalan kynnyksen harrasteliikunta. Paikallisesti tärkeänä liikuttajana toimii myös Auranlaakson kansalaisopisto.

Koronan aiheuttamat negatiiviset vaikutukset näkyvät edelleen eivätkä osallistujamäärät ole täysin palautuneet koronaa edeltävälle tasolle. Suositaan nosti koronan aikana muun muassa frisbeegolfradat ja Palaisten uimaranta. Palaisten talviuinneissa kävi kaudella 2022–2023 keskimäärin 20 saunojaa per ilta, mikä on kiitettävä saunan koko huomioiden.

2.2.2.4 Kansalaisopisto

Auranlaakson kansalaisopisto järjestää vuosittain Marttilassa opetusta yhteensä suunnilleen 1 000 tuntia. Osallistujia on noin 450–500. Opetuksesta runsaat 300 tuntia on liikunnan, terveyden ja muun hyvinvoinnin kursseja. Viime vuosina suosittuja ovat olleet erityisesti Asahi, jooga sekä kehonhuolto. Työttömille ja kehitysvammaisille on pidetty mm. hyvän olon kursseja. Yhteistyössä Marttilan kirjaston kanssa on järjestetty mm. historia-aiheisia luentoja kirjastolla. Kirjaston luentosarja on osoittautunut hyvin suosituksi.

2.2.2.5 Nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvosto

Marttilalla ja Koskella TI on vuosina 2023–2024 yhteinen nuorisovaltuusto. 2023 alkaneella kaudella noin puolet jäsenistä on uusia. Nuorisovaltuusto kokoontuu vuosittain kuusi kertaa. Nuorisovaltuuston jäsenet ovat edustajina kunnan eri lautakunnissa. Vuonna 2023 nuorisovaltuusto on saanut päätökseen hankkeen nuorten hengailukatos Marttilassa. Nuorisovaltuusto on mukana kehittämässä paikallista hyvinvointia järjestämänsä toiminnan sekä aloitteiden ja nuorten kuulemisen kautta.

Vanhus- ja vammaisneuvosto on toiminut Marttilassa vuodesta 2015 alkaen. Neuvoston jäsenet ovat eri yhdistysten edustajia, luottamushenkilöitä sekä kunnan edustajia. Neuvosto kokoontuu vuosittain vähintään 4 kertaa. Vuoden 2023 alusta vanhus- ja vammaisneuvoston puheenjohtaja on ollut jäsenenä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostoissa sekä elokuusta 2023 Marttilan liikenneturvallisuustyöryhmässä.

2.2.2.6 Äänestysaktiivisuus ja kuntalaiskahvit

Kunta järjestää noin kerran kuukaudessa yrittäjien aamukahvit yhteistyössä elinkeinoasiantuntijan kanssa. Kuntastrategiaa valmisteltaessa kunta järjesti kuntalaiskahvitilaisuuksia.

Marttilassa äänestysaktiivisuus vaaleissa on ollut yleensä valtakunnan kesiarvoa korkeampi.

Äänestysaktiivisuus (%) viimeisimmissä vaaleissa Marttilan kunnassa ja koko maassa, Oikeusministeriö

	Marttila	Koko maa
Kuntavaalit 2021	61,3	55,1 %
Aluevaalit 2022	53,5 %	47,5 %
Eduskuntavaalit 2023	73,1 %	72,0 %
Europarlamenttivaalit 2019	42,9 %	42,7 %
Presidentinvaalit 2018	71,7 %	69,9 %

2.2.2.7 Asiakaskyselyt ja osallistava budjetointi

Marttilan kunnassa on käytössä Webropol-palvelu ilmoittautumisten ja asiakaskyselyiden raportointia varten. Asiakaskyselyt osallistavat kuntalaisia mukaan suunnitteluun sekä antavat kunnalle tärkeää palautetta palveluiden toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Vuonna 2023 kunnassa otettiin käyttöön osallistava budjetointi, johon varattiin 10 000 €. Sitä jatketaan myös vuonna 2024.

Asiakaskyselyitä toteutetaan säännöllisesti eri toimialoilla. Liikuntapalvelut on toteuttanut vuosina 2020–2022 laajan liikuntakyselyn, joissa vastaajien määrä on selkeässä kasvussa (2021 vastaajia oli 50, 2020

vastaajia 102). Kyselyitä on lähivuosina toteutettu myös varhaiskasvatuksessa, koulussa sekä ruokapalveluiden asiakkaille. Toimiva järjestelmä mahdollistaa jatkossa kehityksen vertailun sujuvasti.

2.2.2.8 Avustukset yhdistyksille

Marttilan kunta myöntää vuosittain avustuksia paikallisille toimijoille. Yhdistykset ja seurat voivat hakea yleishyödyllistä avustusta tai liikunta- ja nuorisopalveluiden avustuksia. Avustuksia myönnetään esimerkiksi paikallisen harrastetoiminnan mahdollistamiseen ja toimintaolosuhteiden kehittämiseen. Vuonna 2023 yleishyödyllisille yhdistyksille myönnettiin avustuksia 8 500 euroa. Avustuksia myönnettiin seitsemälle yhdistykselle. Liikuntapalveluiden avustuksiin oli määrärahaa varattu 8 000 euroa ja nuorisopalveluiden avustuksiin oli varattu 9 000 euroa.

2.3 Terveellisten elintapojen edistäminen

Terveys väestöryhmittäin

2.3.1 Lapset ja lapsiperheet

Marttilan koulun kouluterveyskyselyn 2023 tuloksia:

Huolenaiheita lasten terveydentilaan liittyen kouluterveyskyselyn pohjalta:

- 10 % lapsista kokee nukkuvansa liian vähän.
- 12,5 % ei ole syönyt tai nukkunut netin takia. Tämä on hieman korkeampi kuin valtakunnan keskitaso.
- 29 % lapsista kokee lievää ahdistusoireilua ja 33 % tuntee usein fyysistä kipua.

Ilonaiheita lasten terveydentilaan liittyen kouluterveyskyselyn pohjalta:

- Koulussa viihdytään ja tullaan toimeen sekä muiden lasten että koulun aikuisten kanssa.
- Koululounas on hyvää ja sitä on riittävästi. Lähes kaikki lapset syövät koulussa joka päivä.
- Lapset harrastavat paljon. 90 % vastanneista harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä
- MOVE-mittausten tuloksien perusteella Marttilan lasten fyysinen kunto on valtakunnan keskitasoa.

2.3.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorten hyvinvointia tarkasteltaessa laajalti käytetty mittaristo on Kouluterveyskysely. Nuorten osalta tarkastellaan Kosken TI yläasteen tuloksia, jossa Marttilan yläkouluikäiset pääsääntöisesti käyvät. Hyvinvointikertomukseen on valittu kouluterveyskyselyn indikaattoreita kuvaamaan 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointia.

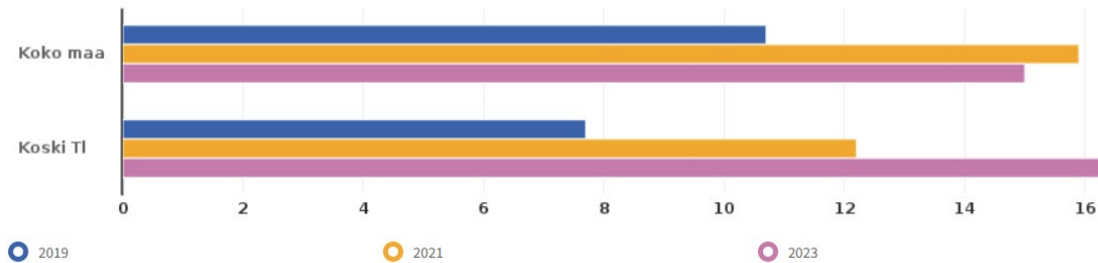
Kosken seudun yläasteen kouluterveyskyselyn 2023 tuloksia:

Huomioita nuorten terveydentilaan liittyen kouluterveyskyselyn pohjalta:

- Ylipainoisten määrä nousi vuoden 2021 raportissa, mutta nyt se on jälleen laskenut. Ylipainoisten nuorten osuus on 20,7 % (koko maa 17,4 %).
- Päivittäin tupakointi on vähentynyt, mutta jotain tupakkatuotteita tai sähkösavuketta käyttävien osuus on nousut ja on selkeästi koko maan tulosta korkeampi (Koski TI 16,3 % ja koko maa 10,7 %)

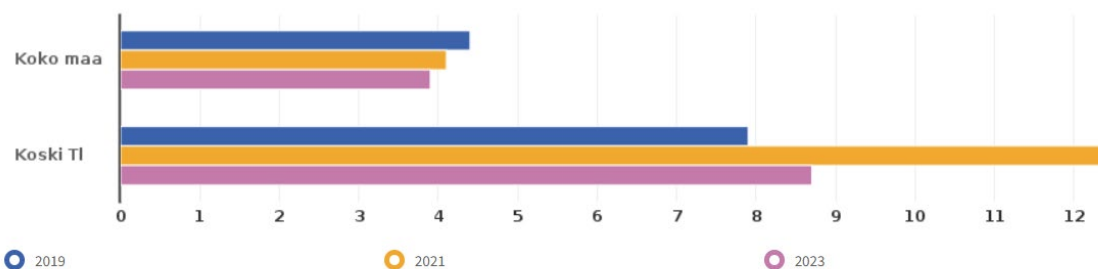
- Yksinäisyyden tunne on lisääntynyt merkittävästi vuodesta 2019 (aiemmin 7,7 %, nyt 16,3 %). Koko maan luku on ollut myös nousussa, mutta muutos ei ole ollut yhtä suuri (aiemmin 10,7 %, nyt 15 %).

Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (THL) (ind. 4717). Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

Kosken seudun yläasteen nuorten osuus, jotka ilmoittavat käyttävänsä alkoholia viikoittain on 8,7 %, on maan keskiarvoa suurempi (3,9 %).

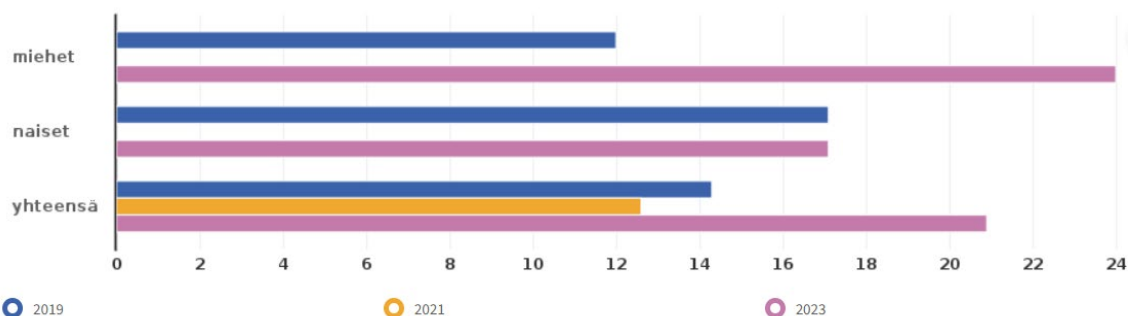
Käyttää alkoholia viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista (THL) (ind. 4739) Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

Ilonaiheita nuorten terveydentilaan liittyen kouluterveyskyselyn pohjalta:

- Koulukiusaaminen on edelleen vähentynyt. Ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukukauden aikana tuloksissa on merkittävä ero koko maan (71,4 %) ja Kosken TI vastuksissa 58,7 %.
- Vähintään tunnin päivässä liikkuvien poikien osuus parantunut aiemmasta, tyttöjen pysyessä samana vuoden 2019 tilanteeseen verrattuna. Kokonaisuudessa (20,9 %) on eroa koko maan tulokseen (25,4 %).

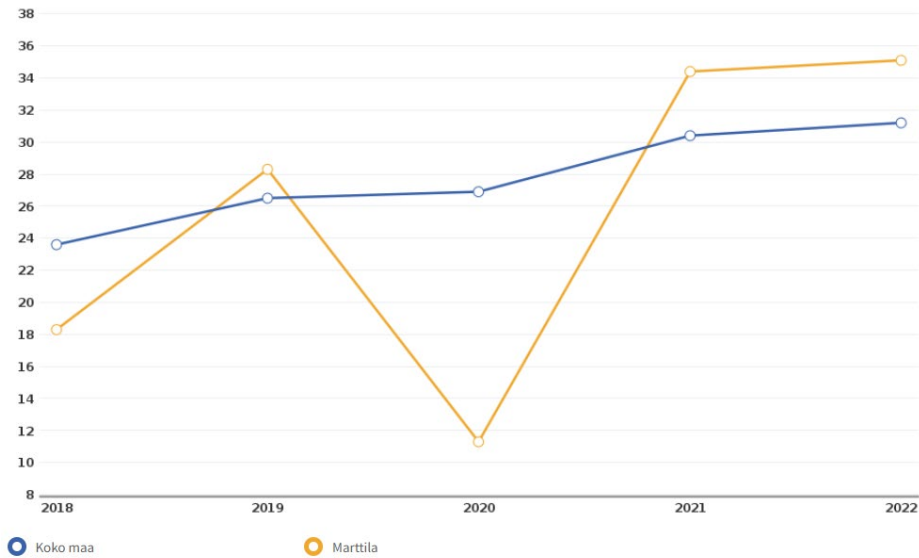
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (THL) (ind. 4727). Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

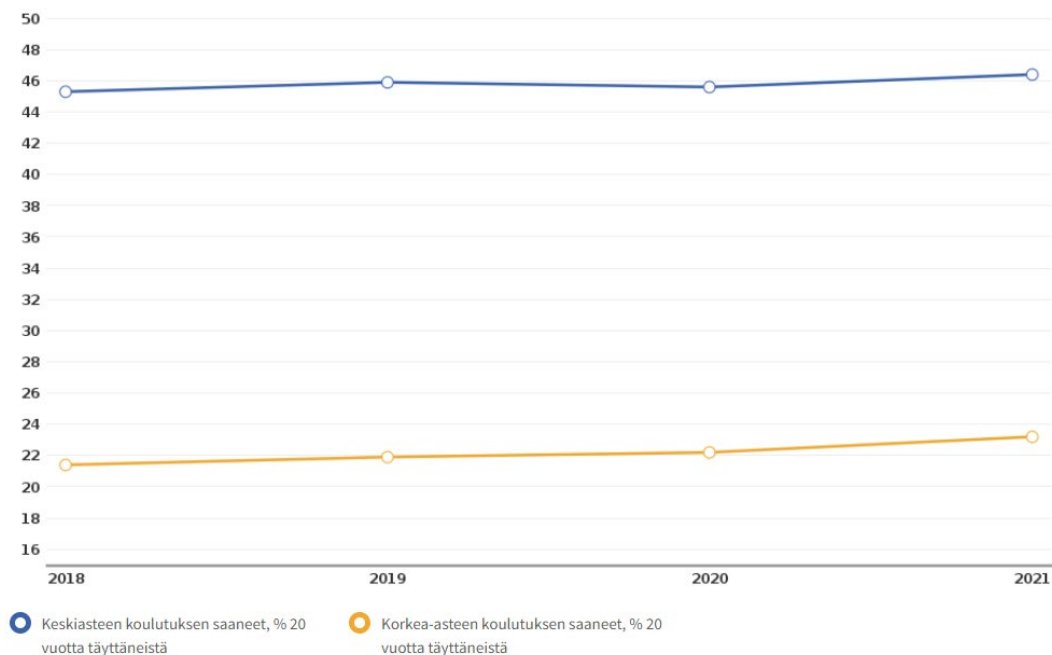
2.3.3 Työikäiset

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita 25–64-vuotiaita on 1000 vastaavan ikäistä kohden 35,1 (koko maassa 31,2).

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25–64 v. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

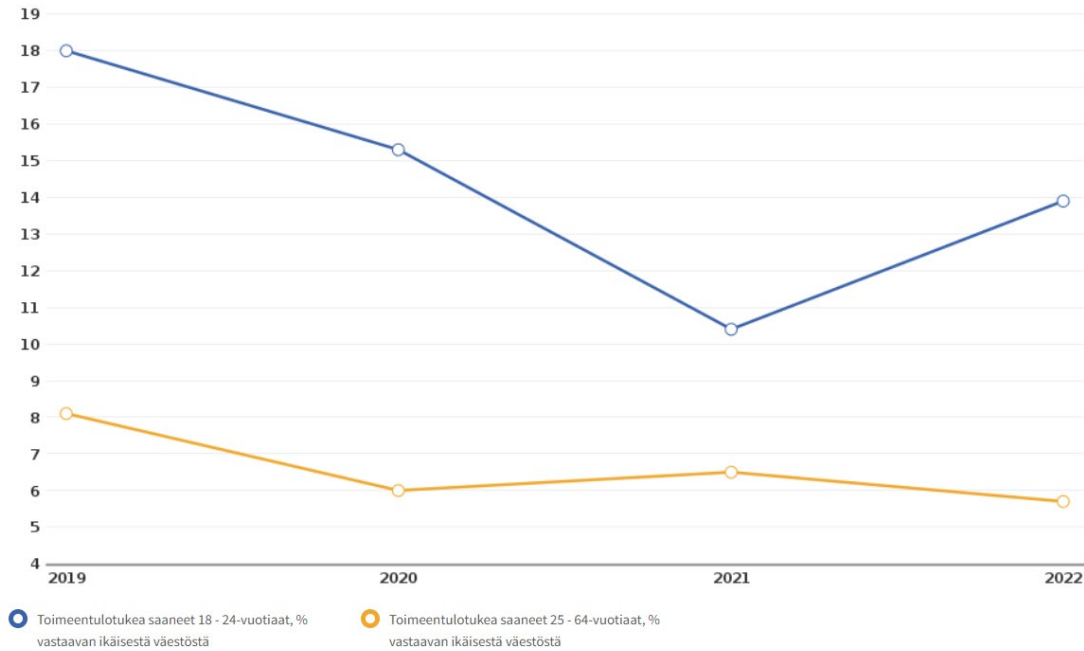

Koulutustaso, (THL) (ind. 3193 ja 3195). Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

Toimeentulotukea saaneiden määrä on Marttilassa maan keskiarvoa hieman matalampaa koko maahan verrattuna ja toimeentulotuen saajien määrä on laskenut viimeisen neljän vuoden aikana Marttilassa. Vuonna 2022 perustoimeentulotukea saaneiden määrä 18–24-vuotiaiden vastaavan ikäisestä väestöstä on ollut 13,9 % ja koko maa 14,7 %. 25–64-vuotiaiden osalta perustoimeentulotukea saaneiden määrä on ollut 5,7 % ja koko maa 7,8 %.

Toimeentulotukea saaneet (THL) (ind. 405 ja 5). Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

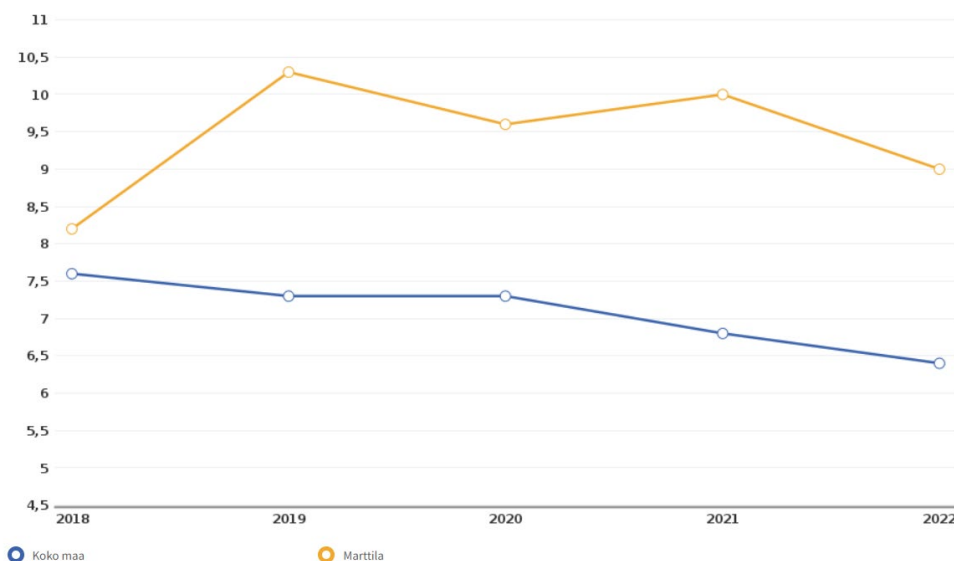

2.3.4 Ikäihmiset

Vuonna 2022 65 vuotta täyttäneiden osuus oli kunnassa 28,8 % (koko maan keskiarvo 23,3 %). Yksin asuvien asuntokuntien osuus 65 vuotta täyttäneistä oli 49,4 % vuonna 2022 (koko maa 51,8 %). Maan keskiarvoon nähden Marttilassa on enemmän ikäihmisiä, mutta maan keskiarvoon nähden yksinasujia on hieman vähemmän.

65 vuotta täyttäneitä omaishoidon tuella hoidettavia marttilalaisia on vuonna 2022 ollut 2,1 % vastaavan ikäisestä väestöstä ja koko maan luku on 2,6 %. Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osuus ikäluokasta vuonna 2022 oli 9 % (koko maassa 6,4 %).

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) (ind. 3261). Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

OSA II TULEVIEN VUOSIEN SUUNNITTELU

1 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Kuntalaisten kokonaisvaltainen hyvinvointi on keskiössä Marttilan kuntastrategiassa, jonka kantavana ajatuksena on ihmiselle hyvä, ihmisen kokoinen kunta. Strategian kantavista arvioista erityisesti positiivisuus ja yhteisöllisyys erityisesti tukevat tämän ajatuksen toteutumista.

Marttilan kunnan visio vuodelle 2030

Marttila on onnellisen elämän, sujuvan arjen ja menestyvien yritysten koti kaupunkien läheisellä maaseudulla.

Strategiset painopisteet tukevat kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä monin tavoin. Painopisteet ovat:

- Arjen sujuvuus
- Kestävä kehitys
- Laadukkaat palvelut
- Elinvoimaisuus

2 Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

- Lasten ja nuorten paikallinen kerhotoiminta -hanke
- Harrastamisen Suomen malli syksystä 2023 alkaen
- Työllisyyden kuntakokeilu 1.1.2021 (Salo, Marttila ja Koski TI yhdessä)
- Kunta on saanut perintörahaa 80 000 euroa, joka käytetään kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Rahaa on käytetty mm. jokipolun rakentamiseen, minigolfradan pohjatöiden tekemiseen, latukoneen hankintaan, suunnistuskartan tekemiseen ja kuntoradan kunnostukseen.
- Liikenneturvallisuussuunnitelma
- Yhdistysohjelman
- Elinvoimaohjelma
- Kotouttamisohjelma

Hyvinvointikertomuksen pohjalta laaditaan kunnan hyvinvointisuunnitelma.